

ВІДЗИВ

**офіційного опонента кандидата юридичних наук
Сосніної Ганни Валеріївни на дисертацію Сліпченко Олени
Ігорівни на тему: "ПРАВО КОРИСТУВАННЯ ЧУЖОЮ
ЗЕМЕЛЬНОЮ ДІЛЯНКОЮ ДЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПОТРЕБ
(ЕМФІТЕВЗИС)", подану на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 - цивільне право і цивільний
процес; сімейне право; міжнародне приватне право.**

Актуальність обраної теми. Категорія речових прав на чуже майно завжди привертала до себе увагу цивілістичної думки. Незважаючи на значне число досліджень, проблематика категорії речових прав на чуже майно продовжує зберігатися. До теперішнього часу до кінця теоретично не обґрунтовано класифікаційне відмежування групи речових прав від прав зобов'язальних та відсутнє логічне визначення поняття речового права і, як наслідок цього, існує невизначеність у встановленні переліку видів речових прав. У свою чергу це викликає колізії при з'ясуванні природи конкретних прав на чуже майно та, зокрема, мало дослідженого на сьогодні емфітевзису. Отже, існує потреба проведення комплексного дисертаційного дослідження принципово важливих проблем теоретичного характеру, аналіз яких сприятиме вирішенню суперечностей у правозастосовній практиці, які стосуються права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзису).

Відсутність спеціальних досліджень проблем правового регулювання емфітевзису у цивільному праві України та впливу на нього положень римського приватного права обумовлює актуальність і доцільність (з теоретичної і практичної точок зору) звернення уваги дисертантки до цих питань.

Під час дослідження інституту емфітевзису авторкою було використано декілька методологічних підходів до вивчення його проблематики. Під час аналізу процесу взаємозв'язку між абсолютними і відносними правовідносинами було застосовано загальнонауковий діалектичний метод,

який полягає у дослідженні емфітевзису з позицій нерозривного зв'язку з тією фактичною підставою, з якої це право виникає. Історико-правовий метод було застосовано для з'ясування умов виникнення та формування емфітевзису за цивільним правом України (п.2.1). При визначенні ознак емфітевзису також використовувався системно-структурний методи, що дозволив дослідити причинно-наслідкові зв'язки між правовими явищами, між цілим та його частиною; метод логічного аналізу використовувався при формулюванні оптимальних варіантів правового регулювання, формуванні теоретичної моделі відносин емфітевзису, які порівнювались з існуючою моделлю, що дало можливість на цій підставі зробити та обґрунтувати пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства (Розділ 3). Використання порівняльно-правового методу дозволило порівняти правові норми щодо емфітевзису у сучасному цивільному законодавстві на різних етапах його розвитку з положеннями законодавства зарубіжних країн щодо емфітевзису (п.2.2).

Висновки і рекомендації, отримані у процесі дослідження, ґрунтуються на глибокому аналізі вітчизняних та зарубіжних джерел з питань римського приватного права, цивільного права України та зарубіжних країн, енциклопедично-довідкової літератури, а також матеріалів судової практики. Ґрунтовною є джерельна база дисертації, яку складають 322 праці, що свідчить про достовірність зроблених дисертанткою висновків. Таким чином, сформульовані у дисертації наукові положення, висновки і рекомендації мають високий рівень обґрунтованості, що забезпечує їх достовірність.

З огляду на новизну наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та повноту їх викладу в опублікованих працях, слід відмітити, що дисертація О.І. Сліпченко є першим в Україні комплексним дослідженням теоретичних та практичних проблем права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзису) за сучасним цивільним законодавством України.

В роботі ґрунтовно досліджена правова природа договору про емфітевзис і розроблені важливі пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення правового регулювання та практики застосування цього договору. Цілком логічними та обґрунтованими є висновки дисертантки, які стосуються особливостей походження та правового регулювання емфітевзису за сучасним цивільним законодавством України. Так, вважаємо доведеним авторкою той факт, що підставою виникнення права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзису) є юридичний склад, елементами якого є визначення предмета емфітевзису (встановлення меж земельної ділянки у натурі), прийняття рішення про надання земельної ділянки (для земельної ділянки державної або комунальної власності), укладання договору про емфітевзис, державна реєстрація емфітевзису, з моменту проведення якої виникає право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб.

У роботі зроблено також цікавий та обґрунтований висновок про те, що оплатність користування землею за термінологією Земельного кодексу України та Податкового кодексу України не можна вважати аналогом оплатності договору про емфітевзис з точки зору цивільного права, оскільки землекористувач (емфітевта) при сплаті земельного податку виконує публічно-правові обов'язки та не здійснює відрахування коштів безпосередньо власникові земельної ділянки.

Обґрунтованим є висновок про неможливість встановлення емфітевзису щодо частини земельної ділянки. Також дисертанткою запропоновано закріпити у цивільному законодавстві України мінімальний строк емфітевзису у 50 років

Цікавими, хоча і не безспірними, є авторське визначення поняття права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзису) за цивільним законодавством України як договірної форми використання земельної ділянки сільськогосподарського призначення, зміст

якої складають строкове чи безстрокове, платне чи безоплатне володіння та користування земельною ділянкою сільськогосподарського призначення у межах, встановлених законодавством та договором, що передбачає передачу її власником земельної ділянки землекористувачеві (емфітевті), для здійснення підприємницької чи іншої діяльності з використанням природних властивостей земель.

Аргументованою видається пропозиція дисертантки про доцільність закріплення у законодавстві України такої підстави припинення договору про емфітевзис як несплата емфітевтою належних платежів за цим договором протягом трьох років.

Всі зазначені положення дисертаційного дослідження містять елементи новизни і є вагомим вкладом в теорію цивільного права та практику застосування положень речового та договірної права України.

Результати дослідження мають не лише наукове, а й практичне значення та можуть бути використані у сфері законотворчості - при вдосконаленні положень актів цивільного законодавства України щодо права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзису) та низки положень речового та зобов'язального права; у науково-дослідницькій сфері - для подальших наукових розвідок у галузі римського приватного права, речового та договірної права України; у навчально-методичній роботі - при підготовці підручників та навчальних посібників з цивільного права України.

Основні положення та висновки дисертаційного дослідження знайшли відображення у 10 публікаціях з теми дослідження, 4 з яких - у наукових фахових виданнях з юридичних наук, перелік яких затверджено МОН України, одна - у зарубіжному виданні; та 5 інших публікацій. Основні теоретичні положення дисертації оприлюднені на п'яти науково-практичних конференціях.

Оформлення дисертації та автореферату відповідає вимогам ВАК України. За своїм змістом автореферат є ідентичним основним положенням тексту дисертаційного дослідження.

У своєму дослідженні О.І. Сліпченко продемонструвала високий теоретичний рівень викладу матеріалу, вміння застосовувати різноманітні методи наукового пізнання, аналізувати законодавчі акти, судову та іншу практику, коректно полемізувати з іншими авторами, аргументовано обстоювати свою точку зору.

Позитивно в цілому оцінюючи зміст дисертації та автореферату, разом з тим слід висловити і певні побажання та зауваження, які, на наш погляд, потребують або додаткової аргументації, або спеціальних пояснень під час захисту дисертації:

1. Підчас розгляду питання щодо визначення речово-правового характеру емфітезису авторці слід було б провести відмежування емфітезису від права власності на земельну ділянку.

2. У судовій практиці зустрічаються приклади невірної розуміння підстави виникнення емфітезису та підстави його набуття. Тому авторці окремо слід було охарактеризувати підстави виникнення емфітезису вперше та підстави набуття вже існуючого емфітевтичного права.

3. Потребує додаткової аргументації позиція авторки, висловлена на стор. 136 дисертації, що «термін "безстроковість" щодо відносин емфітезису, як вбачається, має означати не лише тимчасову необмеженість учасі, але й можливість припинення (розірвання) емфітевтичного права лише з підстав, встановлених законом». Авторці слід пояснити при захисті, яким чином строковість чи безстроковість договору про емфітезис пов'язана із підставами його припинення.

Загалом висловлені критичні зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, оскільки більшість із них належить до спірних і не стосується основних, концептуальних положень дисертації.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що тема дисертації є актуальною, сформульовані авторкою висновки і рекомендації є достатньо аргументованими, характеризуються науковою новизною і мають не лише теоретичне, а й практичне значення. Однак, наведені зауваження до дисертації свідчать про те, що дослідження цієї проблематики може бути продовжено.

Підсумовуючи вищенаведене, слід відзначити, що дисертація написана на високому теоретичному рівні, є завершеною цілісною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретну наукову задачу - здійснена теоретична розробка питання правового регулювання емфітевзису сучасним цивільним законодавством України.

Дисертаційне дослідження Сліпченко Олени Ігорівни відповідає вимогам, що ставляться до написання кандидатських дисертацій, а дисертантка заслуговує присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 - цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право.

ОФЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

кандидат юридичних наук,
державний реєстратор відділу державної
реєстрації юридичних осіб-підприємців,
легалізації громадських формувань
Одеського міського управління юстиції

Г.В. Сосніна

Сосніна Г.В.